

MARIA TRYTI VENNERØD

ZUIVER

VERTALING MAAIKE VAN RIJN

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #395
© 2016, Maria Tryti Vennerød
Oorspronkelijke titel: *Rein Natur*
© 2017, vertaling Maaïke van Rijn

zuiver

Deze geschiedenis is geïnspireerd op werkelijke gebeurtenissen en personen, niet in de laatste plaats op de ergste en meest gevreesde van alle nazi-artsen tijdens de Tweede Wereldoorlog, Josef Mengele, die in Auschwitz werkte en de bijnaam ‘Engel des Doods’ had. Het stuk en zijn personages zijn echter verzonnen en op geen enkele wijze historisch verantwoord.

Personen

Jongen

Dokter Josef

Koor

Marie

Hippokrates

Dochter Judith

Stem

1944: de keuken

*Een klein jongetje in een gestreept pak zit
op een werkbank in een laboratorium.*

jongen Oom
dokter Ja
jongen Zullen we spelen
 /
dokter Ik moet werken
jongen Maar zullen we spelen
dokter Maar ik moet werken
jongen Maar ik wil spelen!
dokter Zeg, vriendje –
jongen Mag ik een snoepje

Het jongetje glimlacht.

De dokter glimlacht.

Het jongetje krijgt een snoepje.

jongen Zullen we nu gaan spelen

dokter Ik moet werken, zei ik

jongen Dat zei je daarnet ook

/

jongen Zullen we ziekenhuisje spelen, dokter

dokter Alweer?

jongen Ga op de tafel liggen

Ik ben de dokter

dokter Dat kan nu niet, vriendje

jongen Ik ga je onderzoeken

Ga op de tafel liggen

dokter Nou vooruit. Nog één keer dan

jongen Je hebt pijn

dokter O ja? Waar dan?

jongen Dat moet jij zeggen

dokter Hier?

En hier, misschien?

jongen Kleed je uit

dokter Moet dat?

jongen Doet het pijn als ik dit doe?

dokter Nee

jongen Als ik dit doe!

dokter Ja

jongen Dan ben je ziek
Je hebt pillen nodig
dokter Goed
jongen Het is niet gevaarlijk
dokter Mooi
jongen Het is niet zo erg
dokter Mooi
jongen Ze smaken nergens naar
dokter Hoeveel?
jongen Twee 's morgens en twee 's avonds
dokter Aha
jongen En je moet ook een prikje
dokter Dat is geen speelgoed
jongen Dat moet, om je beter te maken
dokter O ja
jongen Het doet geen pijn
dokter Nee?
jongen Je moet wel huilen!
dokter Waarom
jongen Huil dan!
dokter Waarom
jongen Je bent bang

De dokter huilt een beetje.

dokter Waar ben ik bang voor?
jongen Huil!
dokter O ja
jongen Het is zo klaar
dokter Ik ben niet bang
jongen Je bent bang voor spuiten
dokter O ja
jongen Nu komt er een klein prikje
/

jongen Zie je wel?
 Dat viel best mee

dokter Nee
jongen Wil je een snoepje?
dokter En nu is het klaar!

De dokter probeert het spel te beëindigen.

Het jongetje glimlacht, maar blijft staan.

De dokter ontdooit en begint te dollen en stoeien met het kind, dat lacht en gilt.

jongen Mag ik kijken, dokter
dokter Kijken hoe ik werk?
jongen Ik kan op de werkbank zitten
 Ik wil net zo worden als jij
dokter Waarom?
jongen Ik wil kijken
 Heel even maar!
dokter Is dat zo
jongen Ik wil dokter worden, dokter
 Net als jij. En onderzoek doen
dokter Aha
jongen Antorpoloog
dokter Wat zei je?
jongen Antorpoloog
dokter Ga maar op de werkbank zitten
jongen Dankjewel
dokter Maar dan moet je stil zijn
jongen Dankjewel
 /
jongen Ik heb honger
 /
jongen Ik moet naar de wc

Mag ik gaan

dokter Is dat alles wat je bezighoudt?

Is dat echt alles wat jou interesseert!

Je mag naar de wc als ik dat zeg

Niet eerder, niet later. Begrepen?

/

jongen Sorry

/

jongen Maar ik moet zo nodig

/

jongen Wanneer, dokter

dokter Wat

jongen Wanneer mag ik nou gaan

dokter Waarheen

jongen Naar de wc

/

dokter Nu

Alsjeblieft

Het jongetje gaat naar een wc in een aangrenzende ruimte.

Het jongetje komt terug.

jongen Mag ik iets te eten
dokter Maar natuurlijk vriendje

Hier is een snoepje

jongen Dankjewel

/

jongen Oom

Ik heb nog steeds honger

dokter Was een snoepje niet genoeg

jongen Nee

dokter Wat denk je

Zou ik jou eten weigeren!

jongen Dankjewel

Veel lekkerder dan kool

dokter Nu moet je stil zijn

jongen Ja

/

jongen Jij zegt zulke gekke dingen, oom

/

dokter Wat

jongen Ze zeggen van alles

dokter Wie

/

jongen Ze zeggen ook dingen over mij

dokter Wat zeggen ze dan

jongen Dat ik knap ben

dokter Maar dat ben je ook

jongen Dat jij een slager bent

dokter Slager

jongen Maar dan zeg ik: wat je zegt ben je zelf

dokter Wat zeggen ze nog meer

jongen Dat ik moet huilen

dokter Waarom?

jongen Huil, zeggen ze

Kleintje, zeggen ze

Huil, kleine zigeuner,

zodat de dokter je kan schilderen

dokter Zeggen ze dat?

jongen Huil, kleine zigeuner, zodat hij je kan

schilderen, zeggen ze

en dan lachen ze, maar ze zijn niet blij

/

jongen Maar jij schildert toch nooit

/

jongen Je werkt bijna altijd
 Ja niet zoals die anderen,
 maar die moeten wel
 anders worden ze doodgeschoten

/

jongen Jij houdt van je werk hè
 Als je niet met mij speelt

/

jongen Maar ik vergeef ze

dokter Wat

jongen Ik vergeef het ze

dokter Wat vergeef je ze

jongen Wil je me schilderen

 Ik kan lachen en huilen

dokter Dans voor me, jongen!

jongen Ik ben bezig

dokter Wat spook je uit?

jongen Kijk wat ik heb gemaakt!

 Dat is voor jou

dokter Je bent een echte kunstenaar!

jongen En hier staan al je potjes,

 en schaaltes, en de potten met oogbollen

Waarom heb je ogen in potjes?

dokter Ik zoek uit waarom sommige mensen
 één blauw en één bruin oog hebben.

jongen O ja?

dokter En waarom sommige mensen
 witte zielen hebben en andere zwarte

jongen Leven die nog, van wie die ogen waren?

dokter Nee

/

jongen Heb je buikpijn?

dokter Ik zoek uit waarom er dat soort
 mensen zijn

jongen Wat voor mensen

dokter Met slechte genen

jongen O ja?

dokter Waarom slechte genen zichzelf
 reproduceren

 Dat is een mysterie

/

dokter Dat is een grote verantwoordelijkheid,
 begrijp je dat?

jongen Jawel

dokter Raak me niet aan!
 Soms denk ik dat de mens in een soort
 grijs gebied zou kunnen zitten

jongen Grijs gebied?

dokter Dat de zwakke plotseling sterk kan lijken
 En de sterke zwak

jongen O ja?

dokter Dat wit zwart wordt en zwart wit wordt –
 Dat zie ik in mijn dromen
 /
 dokter Maar dat is allemaal
 sentimentele onzin
 /
 dokter Ik had een geliefde
jongen Je vrouw?

dokter Zij werd ook gekweld
 Verschrikkelijke dromen
 /
 dokter Marie! Ze heette Marie
 En hoe mooi ze ook was,
 het was alsof de afgrond

binnenin haar zichtbaar werd,

als de angst haar greep

jongen Mamma en pappa waren ook geliefden

dokter Is dat zo

jongen Maar nu zijn ze dood

dokter Af en toe wordt de afgrond zichtbaar

zelfs in de mooiste mensen

jongen Ik weet het

dokter Waarom is dat zo?

jongen Wat betekent afgrond?

dokter En op andere momenten

raak je compleet in vervoering

van mensen die eigenlijk rot zijn!

/

dokter Godallemachtig, jij bent heel bijzonder,

weet je dat wel? Je doet me aan mezelf

denken, er zit iets van mij in jou, zo

voelt het, maar dat kan natuurlijk niet,

je roept emoties bij me op die goed voelen

maar waarvan ik uiteraard weet dat –

De dokter huilt.

dokter Ik droom van een wereld
waarin mensen geboren worden zonder
grijze gebieden!
Zonder knagende angst
of de dingen wel echt zus of zo zijn
Stel je voor, leven zonder twijfel
over goed en kwaad!
Niet of je dierbaren echt zijn
wie ze zeggen te zijn
Niet met de twijfel
of je zelf eigenlijk wel zuiver bent
Ben ik zelf wel wie ik zeg dat ik ben?

jongen Ja

dokter Ben ik oprecht?
Of ben ik onrein?
Stel je voor dat we geboren zouden worden
in een wereld zonder twijfel!
Zonder ontkenning!

jongen Ontkenning?

dokter We ontkennen de afgrond, m'n jongen

jongen Dat denk ik ook

dokter Stel je voor
 dat de mens niet meer hoefde twijfelen
 aan zijn eigen waarde!

/

jongen Niet verdrietig zijn.

dokter *razend*

 Probeer me niet te troosten!

 Jij kunt mij niet troosten!

 Je hebt geen flauw benul

 waar ik het over heb

jongen Ik ben ook maar een kind

dokter En je bezit niets,

 absoluut niets van wat er nodig is

 om te begrijpen waarover ik het heb

 Niemand begrijpt mij

 Niemand begrijpt hoe het eigenlijk

 voor mij is

/

dokter Godallemachtig

Zelfs als je een gave hebt,
zelfs als je bent uitverkoren
en een goddelijke gave hebt ontvangen,
zelfs als je het goede doet,
denkt aan wat het beste is
voor de kinderen en de toekomst
en zelfs als...

Af en toe!

Af en toe, m'n jongen

Af en toe kan zelfs oom Josef
zich hulpeloos voelen

jongen Nee

dokter En dom

jongen Niet dom!

dokter Nee, niet dom

Maar het voelt wel zo, af en toe

Weet jij wat angst is?

jongen Nee

dokter Dat je hart voor één seconde verandert
in een overrijpe, bijna rotte pruim

/

jongen Ga anders een eindje wandelen

dokter Ja misschien

jongen Ik kan op je passen

dokter Misschien zouden we samen
 moeten vluchten

jongen Waarheen?

dokter We klimmen het raam uit en rennen het
 dak over, tussen de schoorstenen door
 en over het terrein, op een nacht dat
 niemand ons ziet

 En dan vluchten we naar een ander land,
 weg van alles hier. Ik hou ervan dingen
 te laten groeien, begrijp je? Groeien en
 bloeien

 Ik had een tuin kunnen hebben,
 of onderzoek kunnen doen in de jungle,
 met mijn neus in een moeras kunnen
 liggen tussen de apen,
 ik had oude fossielen kunnen zoeken

jongen Dat lijkt me leuk!

dokter Misschien ligt het geheim van het leven
 wel precies in dat borrelende moeras
 verstopt

jongen Ja!

dokter Maar aan de andere kant zijn de
omstandigheden voor serieus onderzoek
hier optimaal, en in zekere zin zijn we
ook niet zo ver van de jungle

jongen De jungle?

dokter Het moeras zit immers in ons

jongen Het moeras?

dokter Ik heb het over bacterieculturen en
celconcentraties. Ik kweek bacteriën,
die vormen culturen, ik voeg verschillende
middelen toe om te zien waar ze niet
tegen kunnen
Die cellen dus
Als ik in dit bakje kijk,
dit kweekbakje, dit petrischaaltje,
als ik zie wat waarop reageert

jongen Ja

dokter Dan begrijp ik
Hoe alles samenhangt

jongen Ik begrijp het

dokter Ja af en toe denk ik echt dat je dat doet!

Jij hebt een oude ziel

/

jongen Heb jij kinderen, dokter

dokter Ik heb gezegd dat je dat niet mag vragen

/

jongen Volgens mij wel

dokter Wat

jongen Kinderen

dokter Waarom

jongen Je bent het type

dokter Dat is waar

/

jongen Je hebt vriendelijke ogen

/

jongen Hoeveel

Vier?

dokter Nee

jongen Vijf?

dokter Nee

jongen Zes?

dokter Een

Een kind

jongen O ja
/
jongen Hoe heet ze?
dokter Hoe weet je dat het een meisje is
jongen Hoe heet ze, dokter
dokter Hou op!
jongen Waarom?
dokter Wil je wat lekkers. Chocolade. Drop
jongen Ja graag
/
dokter Judith
jongen Wie?

pauze

jongen Ik mis mamma en pappa
Maar jij bent heel lief

De dokter huilt.

Het jongetje troost hem.

dokter *angstig*

Wat is toch al die rook

jongen Dat is gewoon rook

dokter Waar komt al die rook vandaan

jongen Dat zijn mamma en pappa

dokter Judith!

jongen Dat zijn mijn mamma en mijn pappa

dokter Judith!

jongen *over de schaduwen die zichtbaar worden*

Het zijn er veel

dokter Wat gebeurt er toch met ons

jongen Zo gaat het altijd, dokter

Er is altijd rook

dokter Wie is dat?

jongen Zij? Daar?

dokter Ja

jongen Geen idee

Is dat je liefje?

dokter Judith Judith vlees van mijn vlees

Ben je daar ergens, in de rook?

jongen Maar dokter

Ik ben nu jouw kind

Ik zal bij je blijven

dokter Marie

jongen Dat helpt niet

dokter Marie!

jongen Ze horen het niet

dokter Liefste!

jongen Is zij je liefste?

dokter Ze zingen

Dan is het niet Marie

Marie kan niet zingen. Goddank

jongen Er zitten er echt heel veel in die rook

dokter Een wereld waarin jij en ik

geboren kunnen worden

zonder overgeërfde zwaktes

jongen Okee

dokter Ik vind die lucht niet prettig

jongen Het is een kwestie van wennen

dokter Het stinkt als de hel

jongen Adem door je mond

dokter Ik hoop dat er een tijd komt

waarin de mensheid niet meer

het donker in hoeft te gaan

om te bewijzen dat het licht bestaat

jongen Ja

De dokter vermoordt het kind met zijn blote handen.

eerste intermezzo

Een koor van grijze schaduwen doemt op in de rook.

het koor

De dokter is gekomen

De dokter is gekomen

Verlosser van de menselijkheid

Verlosser van de mensheid

Een god die opereert als

Een chirurg die manoeuvreert als

Een drone boven de bergen

Van goed en kwaad!

Ja goed en kwaad!

De dokter is gekomen

De dokter is gekomen

In uw goddelijke hand

Zijn wij tegen het Kwaad bestand

Elk van ons slechts passagier

Op levensreis met U

Geleid door onze God

In leven en dood

Ja leven en dood

Dokter-God, wij doen uw wil

Want in zware storm

Van virus, fungus en bacil

Is uw gezag de norm

U bent onze dokter, Heer!

U bent onze arts en God!

U heerst over onze natuur

U bewaakt onze cultuur

Chirurgische precisie

In uw goddelijke hand

Zijn wij tegen het Kwaad bestand

En zonder u is dit bestaan

Een doelloos lijden en vergaan

Waar U ons wijst gaan wij steeds gedwee

Als getrouw, gelovig en gezeglijk vee!

Hippokrates!

Hippokrates!

Arts boven alle artsen!

Onze vader!

Onze heer!

Hippokrates!

Wij richten ons tot u!

Zegen ons met uw woorden

Zegen ons met verlossing

Zegen ons met genezing

Zegen ons met medicijn

En de heilige eed der wetenschap

die ons van hekserij bevrijdt

Van oorwurm en van schurftmijt

en builenpest

en van incest

Nu bezingen wij in koor

de zeer geleerde woorden:
Zegen ons met
de goddelijke,
heilige eed der wetenschap!

Verlos ons nu van
Ebola
Tyfus en malaria
Cholera en diarree
Kanker, kroep en HIV
Sepsis, bof en neuspoliep
Varkenspest
Vogelgriep
Pokken, pus en pijn
En enge multiresistente
beestjes uit
de Filipijnen

Bevrijd ons God van zwakke
en ongezonde genen
Bevrijd ons God van zwarte
zweren en open benen

Bevrijd ons God van gif en vet
en dingen die ons schaden
Bevrijd ons lijf van vreemde smet
en alle andere kwaden

Dokter maak mij zuiver, puur
Dokter en God
maak mij zuiver, nu

Ik betaal u alles,
mijn zweet, mijn bloed,
maar maak mij en de toekomst
ZUIVER

1933: de kelder

Nacht in Berlijn.

Vroeg in maart.

Een maand nadat Hitler is benoemd tot Rijkskanselier, en kort na de Rijksdagbrand.

De nazi's beweren dat de brand werd aangestoken door communisten, sociaaldemocraten en de vakbonden, en verhevigen de vervolging van deze groepen.

Het is vijf en een half jaar voor de Kristallnacht van 1938.

Een appartement in het centrum.

Van buiten dringt lawaai door van opstootjes; geroep, marcheren, hondengeblaf, ruiten die breken.

Josef is een student met een staatsbeurs.

Hij werkt in zijn laboratorium, thuis in de kelder. Marie, zijn verloofde, ligt te woelen in bed.

*Ze kan niet slapen. Ze staat op, loopt de trap af
en blijft in de deuropening naar hem staan kijken.*

1. Onvrede

marie Kom je naar bed

/

josef Dat wij uit de middeleeuwen zijn gekomen,

Marie

In een nieuwe tijd

waarin de wetenschap

op de eerste plaats staat

Buiten op straat gaat een hond woest tekeer.

josef Dat de wetenschap ons zal leiden

bij alles wat wij mensen ondernemen

Wij laten ons niet langer sturen door

irrationele denkbeelden en

onbewuste vooroordelen;

marie Kom naar bed

josef dood en destructie

met plotselinge agressie

Wat gebeurt er toch buiten?

Zijn dat allemaal communisten?

marie Ze krijgen een pak slaag

josef Mooi

/

marie Kom naar bed

josef Ik moet een boek schrijven!

marie Een boek? Waarom?

josef Alles wordt helderder binnen kaders;

als je het in context ziet

Als ze de omvang beseffen...

marie Je hebt toch slaap nodig...

josef ...van het geniale dat ik nu nog maar

net begin...

marie ...net als iedereen!

josef Extreme intellectuele veroveringen!

/

marie Revoluties vereisen daden, lief,

en daarvoor moet je uitgerust zijn

josef Ja ja

marie Het leven is hier

Ik sta hier, Josef

Ik ben van vlees en bloed

josef Ik zie je, schat

marie Het leven gebeurt nu. Hierbinnen,

maar nog meer daarbuiten

/

marie Moedige mannen die vechten voor onze

natie en alles wat ons dierbaar is, in een

strijd die zich minuut voor minuut

afspeelt!

josef Het leven speelt zich minuut voor minuut

af, dat klopt

marie Het leven speelt zich niet af

onder jouw microscoop

josef En daar heb jij het mis

/

marie Is alles voor jou dan alleen maar theorie?

/

marie Onze dromen; onze plannen voor de

toekomst; de kinderen; de appelbomen

josef Ik probeer mijn verantwoordelijkheid

te nemen

marie Het nieuwe Rijk;

josef I'm on, baby

marie maar liever niet de gruwel

die alles dreigt te verwoesten:

De verraders en saboteurs

die ons willen stoppen

De ratten en het boeventuig

Zelfs de helden die doodbloeden

in de strijd voor ons land

zijn voor jou geen realiteit

/

josef Waarom schrijf je geen gedichten

marie Omdat ik in de echte wereld leef!

Jij leeft in gedichten

Gedichten en slimme theorie'tjes!

/

josef Het komt door de Rijksdagbrand

marie Wat

josef Dat je zo geworden bent

marie Hoe bedoel je, zo

josef Hysterisch

marie Ja natuurlijk

/

josef Vertrouw je niet op de Führer?

Hij krijgt ze wel, Marie

marie Het zit 'm in hun ideologie, Josef

Levensgevaarlijk gedachtegoed

Goddeloos, zonder ziel

josef Ja

marie Pyromanen, allemaal

josef In elk geval de meest extreme

marie Fanatiek in hun geloof in Lenin

Klaar om ons te beroven

van eigendom, eigenwaarde

en andere waarden

josef Ja

marie Als hyena's, Josef

josef Ik weet het

marie Sluipen rond

Willen ons onderwerpen

aan hun onderdrukkende wetten,

beschermen alles wat zwak en ziekelijk is,

verpletteren traditie en moraal
en de natie zelf, Josef
laten zedeloosheid welig tieren
Homofielen en Joden en Jezuïeten
kunnen straks vrijelijk tekeer gaan!

Marie snikt.

Josef legt zijn werk neer en troost Marie.

josef Ik moet dit afmaken

maar daarna zal ik opstaan
en dan zul je het meemaken

marie Wat dan

josef Dat alles waar ik me nu dag en nacht
voor uitsloof, wel eens de redding
van het ras zou kunnen zijn

marie Het ras

josef De soort, zelfs
de mensheid dus

marie Geloof je dat echt?

/

josef Al het ondankbare werk dat ik nu doe

zal leiden tot iets dat uiteindelijk
alle kwaad uitroeit

2 Liefde

josef Door jou lijk ik een egoïst

/

josef Door jou lijk ik een egoïst

Ik ben het godverdomme beu

Ik wil het niet meer hebben

Hou ermee op – hou op mij te kleineren!

/

josef ZEG DAT HET JE SPIJT!

pauze

josef Het spijt me

Ik weet dat je het niet zo bedoelt

Maar als iemand een waarheid ziet

groter dan andere waarheden,

dan wil diegene graag

marie Natuurlijk

josef die nieuwe waarheid zien

schitteren

/

marie Ik ben ook wat veel met mezelf bezig

/

josef Kus me

marie Eet me op

Ze vrijen.

marie Het gebeurt nu, Josef

josef We leven in een bijzondere tijd

marie Ja –

josef In zekere zin staan we op de top

van de menselijke geschiedenis

En toch

/

marie Beloof me

josef Wat

marie Dat je Hem de rug niet toekeert

josef Ik, nee

marie Beloof je het?

josef Marie. Ik zit middenin een doctoraat

marie Ja

josef Als dat klaar is zal ik al mijn gaven
gebruiken om het Volk te dienen

marie Ik weet het

josef Hou je dan nu op?

Of had je nog meer kritiek?

Ik zou willen dat ik het kon uitleggen

Het heeft met tijd te maken,

de nieuwe tijd, waarin we leven,

met de enorme ontwikkelingen

die we nu zien, en al gezien hebben,

en waarvan we toch enkel maar het begin

vermoeden. Voel je, Marie? Onstuitbaar!

Het golft voorwaarts. Ik heb het niet over

fabrieksrook of lopende banden of

schoorstenen of vrachtwagens;

grondstoffen die binnenstromen,

ijzer en erts en steen en hout en alles wat

we produceren... maar over de mogelijkheid

om het menselijke te raffineren, Marie

Binnenkort! Snel al! – maar dat werk vereist

fijngevoeligheid, toewijding, nauwkeurig-

heid. Ik hou van je.

Het zijn nieuwe tijden,
en niemand heeft nog enig benul van de
consequenties

/

marie Ik zou willen dat we over honderd jaar
leefden

/

marie Ik bedoel dat niet als sneer
naar de wetenschap

josef Dat weet ik, Marie

marie Op een dag zullen mensen machines
hebben die voor ze sjouwen, voor ze
werken, voor ze koken

Op een dag vliegt de mensheid in vijf
seconden over zeven continenten

Fysieke wetten worden opgeheven:

tijd en ruimte worden

beperkingen uit het verleden

josef Op een dag worden we allemaal geboren
zonder de tekortkomingen, die ieder van
ons nu nog heen en weer slingeren tussen

goed en kwaad, hoop en depressie;
met het risico ten onder te gaan

marie Wat bedoel je

josef Ik vertrouw op de natuur. Plantensap en
rendiermos; ik ben een natuurmens!

marie Dat ben je

/

josef Maar dan, op een ochtend, krijg je een
visioen en je kijkt vooruit. Naar een tijd
waarin al het dierlijke is uitgeroeid.
Ooit was je een aap. Stel je voor!
Begrijp je, lieverd.
Dat is waarop we moeten durven
vertrouwen. En de consequenties
accepteren. Op een dag!
Op een dag leef je eeuwig

3. Stagnatie

Josef heeft zijn beschermende kleding aangetrokken en is zijn laboratorium weer ingegaan. Marie komt hem achterna.

marie Je verstopt je in de kelder
 zodra de strijd in de buurt komt
 Je zegt dat je onderzoek doet,
 maar eigenlijk ben je bang
 /

josef Ik zal je een geheim vertellen

marie Wat dan

josef Over de brand

 De Rijksdagbrand

 De avond van 27 februari

marie Ja...

josef Aangestoken door de communist,

 Nederlander en vuile schoft

 Marinus van der Lubbe.

 Toch?

marie Ja

josef Dat was geniaal

marie Geniaal?

josef Je mag het tegen niemand zeggen

Maar het is allemaal verzonnen

De brand is aangestoken door de onzen

/

marie Daar geloof ik niks van!

/

marie Nu arresteren ze de communisten

josef Precies

marie De sociaaldemocraten en –

josef Precies

marie Ja maar dat is toch omdat –

josef Ssst

/

marie Dat klinkt als een complottheorie

josef Precies

marie De Führer is razend

josef Precies! En hoe dan ook:

Nu worden ze afgevoerd

marie Dat is toch goed

Buiten klinken schoten.

marie Hoe weet je dat?

josef Ik tel één en één bij elkaar op

/

josef Van jongs af aan was ik al zo. Ik verzamelde

slakken in een grote schaal. Ik zag mieren
hun nest bouwen rondom de koningin, elk
miertje toegewijd en bereid om zijn leven
te geven. De bever knaagde de bomen om.

De reigers krijsten in het bos. Op een keer
kreeg ik een slang te pakken en gooide die
in een mierenhoop. Toen stak ik hem aan.

De slang gilde. De mieren kwam aanrennen
en wierpen zichzelf in het vuur om het te
doven. Om de koningin te redden! Begrijp
je, Marie? De mieren wisten dat de

koningen gered moest worden, dat hun
geslacht meer afhankelijk was van de
koningin dan van hunzelf

Wacht even, nu kom ik bij de kern

marie En die is?

josef De natuur weet raad

marie De natuur, de natuur, de natuur!

josef Alles neigt naar chaos,
maar in de natuur is ook orde,
zoals de gulden snede
/
marie Hou op, dat kietelt!

josef Jij en ik kunnen een wonder scheppen

marie Hou op

josef Als onze cellen, de jouwe en de mijne
samen mochten smelten
tot een klompje

marie Nee

josef Mijn intelligentie
Jouw wilskracht
Mijn fysiek
Jouw rechtvaardigheidsgevoel

marie Begrijp je dan niets

josef Dat wordt geweldig

marie Je begrijpt echt niets

josef Hoezo?

marie Zo is de wereld niet!

De wereld is niet zo dat ik een kind
op de wereld wil zetten, nu de wereld zo is!

josef Wil je geen kinderen

/

josef Wat krijgen we nou?

Wil je de soort niet in stand houden?

/

marie Jij bent bang voor het licht

josef Hè?

marie Daarom verstop je je en werk je 's nachts

josef Marie

marie Jij gelooft niet dat het ons gaat lukken

Je bent laf

Je bent als de dood zo bang

josef Jij bent hier degene die bang is!

marie Daarom zit je ook steeds maar te zoeken

en te zoeken naar obscure theorieën

die nooit het daglicht zullen zien

josef ZOEKEN?

marie Verzinnen!

Je probeert theorieën te verzinnen

josef VERZINNEN!

Josef slaat op Marie in.

*Hij wordt moe, houdt op met slaan
en wast zijn handen.*

Marie bloedt en is bont en blauw.

marie En overdag lig je voor pampus

josef Omdat ik migraine heb

Marie gaat naar bed.

We horen meer schoten van buiten.

lange pauze

marie *komt weer binnen*

Hoe kon ik zo'n slappe,

lamledige idioot kiezen

Ik, die door de mannen

achterna werd gelopen

Ik kon kiezen wie ik wilde!

Had de sterkste, de beste,
de dapperste kunnen nemen,
degene die het beste bij mij paste
Want ik was mooi!
Ik had iedereen kunnen kiezen
Maar wat deed ik
'Jij niet. Jij niet. Jij niet. Loop eens verder,
draai linksom. Nee dank je. Maar die
sneue bleke quasiwetenschappelijke
wannabe-onderzoeker hier
Met die puisten en die wezenloze glimlach.
Dat is de man voor mij.
Met hem wil ik me vermenigvuldigen'
Godverdomme

*Josef hoort het niet omdat hij in beslag wordt genomen
door zijn werk.*

4. Ontdekking

josef Shit

/

josef Scheisse

Godverdomme

/

josef *met overtuiging*

Godverdomde tering kankertyfus

marie *van buiten*

Wat is er

/

josef Kom hier

roept

Marie

brult

Marie! Kom hier

opgewonden

Ik zie iets wat ik nog niet wist

/

marie *komt binnen*

Wat

josef Kom hier, zeg ik!

marie Ik lag te slapen, Josef

josef Nu ben je wakker

marie Waarom wil je me nou ineens

wel hier hebben

josef Je moet dit zien

Hier

Hierin

marie Waarom

josef Bij die microben, hier!

marie Je zei dat ik hier niet mocht komen

josef O Godschristus

marie Wat

josef Kijk zelf

/

josef Dit heeft nog nooit iemand gezien

marie Nee?

josef Een verzameling microben,

allemaal identiek

Ja niet genetisch

maar elke microbe van hetzelfde geslacht

als alle andere

Begrijp je

Zelfde type

Zelfde microbe

marie Zelfde soort

josef Ja. Soort

marie Dat heb je ontdekt?

josef Een groep identieke – maar

afzonderlijke – individuen

binnen dezelfde –

marie Soort

josef Precies. En hier is een verzameling

microben van een ander type

marie Ja?

josef Die zijn ook identiek, maar dan dus andere

marie En dus?

josef Hemel

Hier leven ze als in Gods hand

marie Wat bedoel je

josef Een verzameling micro-organismen

in de hand van God, door mij beschermd;

door mij uitverkoren
Volledig beschut tegen gevaren,
zonder natuurlijke vijanden
Geen plankton dat ze op wil eten
Geen algen of piepkleine visjes of insecten
Geen paddenstoelen; nee,
hier leven ze onder optimale
omstandigheden voor wat betreft
temperatuur, vochtigheid en licht
Ze leven als het ware in het Paradijs!
Je zou dus denken
dat ze na een poosje zouden
samenklonteren
en zichzelf optimaliseren
om meer gecompliceerde doelen
te bereiken –
Dat ze na een poosje naar hogere
levensvormen op zoek gaan
in de strijd om zich te ontwikkelen
in onze richting
Dat ze zullen proberen
te worden zoals wij

Alles klaar voor de start van een
gedestilleerde evolutie!

/

marie Ja?

josef Ja!

marie Maar?

josef MAAR!

/

josef Kijk Marie

En vertel wat je ziet

marie Waarom?

josef Ik heb een getuige nodig

marie Okee...

Alles is in chaos...

josef Ja

marie Het lijkt of elk systeem ontbreekt

josef Correct

marie Ze delen zich in groepen

josef Ja?

marie Klonteren samen

Fracties van groepen scheuren zich los

en worden geïntegreerd

in nieuwe constellaties

josef Precies!

marie Er valt nauwelijks logica in te herkennen

josef Precies!

marie Ineens rust

Ineens chaos

Ineens oorlog

Ineens een cel in z'n eentje!

Ineens gaan duizenden er achteraan

Ineens beginnen de cellen elkaar

aan te vallen

Zonder genade! Zonder schaamte!

Zonder enig systeem!

josef Zie, Marie

Zie de afgrond

Zie de muil van zo'n piepkleine kutmicrobe

O – zie je het nu?

De microben verslinden hun eigen broeders!

marie O nee

josef Hun eigen ouders!

Hun eigen kinderen!

Wat komt er nu? Iedereen tegen iedereen!

Ze verslinden zichzelf van binnenuit!

Ze verslinden zichzelf van buitenaf!

Het is een hel daarbeneden!

marie Wat akelig

josef Er zijn geen woorden voor

Het is horror!

Het is alsof ze elkaar proberen uit te
roeien!

*Er vindt een kleine explosie plaats onder
de microscoop; en er kringelt rook vanaf.*

marie Wat was dat

josef Marie

Het is over

marie Hoe bedoel je

josef Massamoord

/

josef Ze hebben zichzelf daadwerkelijk uitgeroeid

/

josef Alles is dood

marie Heeft de sterkste cultuur de andere
 uitgeroeid?

josef Nee

 Het is erger

 Het lijkt erop dat iedere afzonderlijke cel
 het slachtoffer is geworden van zijn eigen
 zuivere natuur

/

marie Is dit grensverleggend?

josef Marie

 Ik verbied je dit tegen wie dan ook te zeggen

marie Je verbiedt mij? Om wat precies te zeggen?

josef Wat je net hebt gezien

marie Nu je eindelijk iets ontdekt hebt?

 Iets belangrijks?

josef Nee. Want wij zijn geen kleine microben

 die elkaar opeten, en zich zomaar,
 zonder enige reden in de afgrond storten

/

josef We weten allemaal dat de evolutie

 feilloos werkt om het leven te
 perfectioneren, nietwaar?

Daar is iedereen het over eens

En daarom is het maar beter

als dit niet bekend wordt

marie Waarom niet

josef Het is niet nodig. Het is niet relevant

Kijk niet zo bang

Geen reden om onrust te veroorzaken

marie Maar –

josef Misschien over tachtig of honderd jaar

Als de wereld er rijp voor is

Als de wetenschap systematisch

door mag werken, kunnen ze dan

misschien dit inzicht verdragen

Over honderd jaar

marie Welk inzicht

josef Ssst!

zacht

Dat er een kracht is die sterker is

dan de drang tot ontwikkeling

Sterker dan de evolutie en de wil tot

leven

marie Welke dan

josef De drang tot vernietigen

Ssst!

En dat die kracht in ieder afzonderlijk
individu aanwezig is

marie Nee!

josef Maar wanhoop niet!

Ik geloof dat onderzoekers over honderd
jaar – onder de juiste omstandigheden –
binnenin ieder mens kunnen komen,
en niet alleen dat,
maar ook in elke afzonderlijke cel
in het DNA zelf

Begrijp je?

Binnenin ieder van ons

alles wat slecht is grondig verwijderen

marie Dat kan niet!

josef Het wordt geweldig

Het wordt een andere tijd

marie Ik geloof je niet

josef Een tijd waarin de mens kan leven

zonder dagelijks gevecht met het kwaad

Een tijd waarin de evolutie zijn eindpunt
heeft bereikt, waarin alles wat leeft zijn
eindpunt heeft bereikt, Paradijs!

– een plaats waar selectieprocedures
overbodig zijn

Omdat alles al perfect is

marie Is dat wetenschappelijk mogelijk?

josef Absoluut

Als de wetenschap de tijd en de middelen
krijgt om in het diepste innerlijk van ieder
van ons binnen te gaan

marie Dat zou fantastisch zijn –

josef Maar de Führer mag hier niets over horen

marie Waarom niet?

josef Het instituut ook niet

Niemand van de faculteit

marie Waarom niet?

josef Ze zullen denken dat ik ze tegenwerk

marie Waarom?

josef Dat ik de veredeling niet steun

marie De veredeling?

josef Van het ras

marie Maar dat doe je toch!

josef Jazeker

/

josef Voorlopig moet de politiek zijn gang gaan

We hebben rassentheorieën nodig

marie Maar dat doe je ook!

Binnenkort word je doctor in de
rassenhygiëne!

josef Jazeker

En de communisten worden afgevoerd
De gehandicapten, homofielen en gekken
worden uit het leven geholpen

marie Precies!

Is dat niet goed?

josef Natuurlijk is dat goed

De Joden zullen ook geholpen worden

marie Ja?

josef Om weg te trekken!

marie Waarheen

josef Naar Madagaskar

Ze zullen betaald worden

marie Om naar Madagaskar te gaan?

josef Afrika

Een eigen Joods rijk

marie Waarom?

josef Een eigen land

Dat wil iedereen

marie O?

josef De Joden hebben daar altijd van gedroomd

marie Madagaskar?

Waarom Madagaskar?

josef Daar is het leeg

Geen eerdere beschaving

marie En als ze nou weigeren?

josef Zal ik je een geheim vertellen

De Joden zijn niet zo achterlijk

als de mensen denken

marie Hoe bedoel je

josef Ook niet zo heel anders

Ze zijn helemaal niet gedegenereerd

Maar de wetenschap heeft rust nodig

Daarom moeten ze weg

De wetenschap heeft behoefte

aan een eigen, Germaans rijk

5. Afgrond

marie Ik heb schijt aan ‘over honderd jaar’

pauze

marie Ik ben zwanger

josef O Marie! Dat zou fantastisch zijn!

marie Ik moet het doodmaken

josef Wát zeg je

marie Ja, kom op, sla maar!

Laat maar zien hoe ellendig je bent!

Sla mij en sla je eigen kind!

Laat je geslacht ten onder gaan

voor je ogen, hier en nu!

pauze

josef Het spijt me

marie Nee, ik verdiende het

Ik zit zo vol duisternis

josef We verhuizen de stad uit

Ik stel mijn doctoraat uit

Schijf aan de culturen, de kolonies,

en die godvergeten kutbacteriën!

/

marie De wereld bestaat niet alleen uit cellen,

Josef

josef Nee Marie, andersom

Alles bestaat uit cellen

en ik ga onderzoeken wat jouw cellen doen

in combinatie met de mijne

/

josef Laat onze cellen samengaan

die eenzame celletjes:

Elke cel uitgeleverd aan zijn eigen lot

Elk celletje alleen met de vraag:

Eten of gegeten worden

Doden of gedood worden

Copuleren of sterven

/

marie Er is een afgrond

josef Wij zijn de afgrond, Marie!

Samen!

Het dunne laagje beschaving

kan gewoon worden weggeschuurd

En alles wat ons dan nog aangaapt

en aangrijnst

zo, dat het pijn doet aan onze ogen

en ons hart

is het zuivere

pure

kwaad

marie Hoe bedoel je

josef Zie je het kwaad niet dansen

in mij

of in jou

marie *doodsbang*

Wat zeg je toch allemaal

josef De afgrond zit niet tussen ons,

mooie Marie

De afgrond zit in ons

en wij zijn verwant

6. Klein Liedje

marie

Hoe ver
staan wij twee
van de afgrond

josef

Hoe ver
staan wij twee
van de barbarij

beiden

hoe ver
staan wij twee
van genocide

Is al ons geluk
slechts
Een flinterdunne sluier
van beschaving

EN IK VRAAG ME AF ALS WE VRIJEN

EN IK VRAAG ME AF ALS WE DANSEN
EN IK VRAAG ME AF ALS WE SLAPEN
EN IK VRAAG ME AF ALS WE KUSSEN

EN IK VRAAG ME AF ALS WE PRATEN
EN IK VRAAG ME AF ALS WE VECHTEN
EN IK VRAAG ME AF ALS WE ZWOEGEN
WASSEN POETSEN VEGEN KLUSSEN

beiden

IS DE AFGROND MISSCHIEN
BOVEN ONS

marie

IS DE AFGROND MISSCHIEN
TUSSEN ONS

josef

IS DE AFGROND MISSCHIEN
IN ONS

beiden

WAAROM BEN IK ZO BANG

7. Nachtmerrie

marie Ik droom zo verward
Ik kan mijn vinger er niet op leggen,
in mijn dromen krijg ik kippenvel
van de meest onschuldige dingen
Zelfs jij, Josef, kunt eruitzien als Satan
Ik zie geen verschil meer
tussen zwart en wit
of bloedrood en bruin!
Zijn het kwade geesten,
of zijn het samenzwerende krachten
die mijn merg in sluipen
en lispelen dat alles fout is wat we doen

josef Mariemeisje

marie Je hebt geen flauw benul
waar ik 's nachts van droom, Josef!

josef Jij hebt een kunstenaarsziel

marie Het is alsof ik omlaag kijk in iets
dat erger is dan de dood

josef Dat is je eigen natuur

marie Ik weet niet meer wie wie is
Ik weet alleen dat het grotesk is,
ik voel het
Het is geen inbeelding
Het is een reëel gevoel
Het is reëel
Ik kan met jou een tuin in lopen
die er mooi uitziet, en vruchtbaar,
zoals in onze dromen
Maar dan word ik wakker
met een grotesk gevoel
en weet niet wat ik met mezelf aan moet!
En ik draai me om
En kijk in jouw levende gezicht,
zoals je naast me ligt te slapen
En je bent niet knap en charmant
als in mijn droom
want in werkelijkheid zie ik een diep,
zwart, afgrondelijk gat
in dat ontzettende gezicht van jou
/

marie Heb je niet wat pillen die ik kan nemen?

josef Maar Marie

Ik heb jou nooit pijn willen doen

marie Nee. Jij wil alleen maar op me passen

josef Zodat je kunt slapen

marie Sommige mensen verdienen het

om te ontsnappen

josef Ja

marie Aan het bestaan

josef Nee maar Marie

marie Je begrijpt wat ik bedoel

josef Kom kom

Alleen iets wat helpt om te slapen dan

marie En ons kind

josef Ja?

marie Moet mogen ontsnappen

josef Jij verdient het om te vluchten

in een mooie droom

tweede intermezzo

jongen

De rook!

Zie je de rook!

Daar is de rook!

Hippokrates verschijnt uit de mist en legt de eed af.

hippokrates Ik zweer bij Apollo de genezer,

koor Apollo! Apollo! God boven goden!

hippokrates En bij Asklepios,

koor God van gezondheid en ziekenzorg!

hippokrates En bij zijn dochter Hygieia

koor Zijn dochter! Gegroet!

Wees gegroet!

hippokrates En bij Panakeia

koor Godin van kuren! En zalven!

Wij jubelen!

hippokrates En ik roep alle goden en godinnen

tot getuige om deze eed na te komen
naar mijn beste oordeel
en vermogen

koor

Wij zijn getuige wij zijn getuigen
wij getuigen
van zijn eed
van zijn oprechte bedoelingen
van zijn goede wil en zuivere ziel
Hoor hem nu aan!
Hippokrates!
Alvader der geneeskunst!
De wetenschap is hier!
De wetenschap is hier!

hippokrates

Dank, vrienden.
Ik zweer zoals gezegd,
zo waar ik Hippokrates ben,
de eerste arts ter wereld:

Dat ik mijn leermeester
zal eren en liefhebben
als mijn eigen moeder
en mijn eigen vader;
Dat ik met hem in gemeenschap zal leven,
En zo nodig
mijn bezit met hem zal delen;
En zo nodig
zijn kinderen zal zien
als mijn broeders,
Hen de kunst zal leren
indien gewenst,
zonder vergoeding
of schriftelijke belofte;
Dat ik de grondslagen van de kunst
zal onderwijzen aan mijn zonen
En de zonen van mijn leermeester
en aan de leerlingen
die verklaard hebben
zich aan de regels van het beroep
te zullen houden;
Maar verder aan niemand

Het koor is ingedommeld.

Hippokrates brult om ze te wekken.

koor

Halleluja!

Rustig maar – !

hippokrates

Ik zal mijn talent gebruiken
in het belang van mijn patiënten
naar mijn beste oordeel
en vermogen
en nooit iemand kwaad doen

koor

Nooit iemand kwaad doen!

hippokrates

Nooit zal ik een dodelijk middel
voorschrijven om iemand te gerieven

koor

Nooit een dodelijk middel!

hippokrates

Noch een raad
die, als hij wordt gevolgd,

de dood tot gevolg heeft;
En nooit zal ik een vrouw
een instrument voorschrijven
dat tot een miskraam leidt

koor

Wij zijn tegen abortus!

hippocrates

Zowel in mijn leven
als in mijn kunst wil ik
de zuiverheid bewaren

koor

Goed en zuiver

hippocrates

Het snijden van de steen
zal ik nalaten,
of gal,

koor

Nooit gal

hippocrates

Ook niet als de ziekte duidelijk is;

maar al dat soort operaties
zal ik overlaten
aan hen die hierin bekwaam zijn

In ieder huis waar ik binnentreed
zal ik slechts komen in het belang
van mijn patiënten

koor

Enkel hun belang

hippocrates

Mij verre houden van elke
welbewuste slechte daad
en van elke verleiding;

In het bijzonder van de geneugten
der liefde

met mannen

of vrouwen,

of zij vrij zijn

of slaaf

koor

Maar masturbatie mag toch wel?

hippocrates

Stilte!

Alles wat ik doe voor mijn eigen genot
is even slecht

Alles wat mij ter kennis komt
in de uitoefening van mijn beroep
of in het dagelijkse verkeer
met mensen,
en dat niet rondverteld behoort
te worden,
zal ik geheim houden
en aan niemand openbaren

koor

Nooit openbaren! Ssst! Ssst!

hippocrates

Zolang ik deze eed trouw gestand doe
zal ik vreugde vinden in mijn leven
en de uitoefening van mijn kunst,
en door alle mensen worden
gerespecteerd
voor altijd

koor

Voor altijd

hippocrates

Maar als ik afdwaal van de eed

of hem zou schenden:

Moge het tegenovergestelde

dan mijn enig lot zijn

koor

Tsjongejonge

Halllujah. Hallelujah

De wetenschap is hier

Met Hippocrates

Met Apollo

Met Asklepios en Hygieia

En Panakeia

Amen

1984: de jungle

Junglegeluiden.

*Soldaten in camouflagekleding staan op wacht;
ze zijn af en toe even zichtbaar tussen het groen.*

Een vrouw komt op.

dochter Hallo

/

dochter Is hier iemand

De junglegeluiden zijn intens.

dochter Ben ik hier goed

stem Hallo?

dochter Hallo

stem Wie zoek je

dochter Dokter Josef

stem Dokter Josef?

/

stem Wat is het wachtwoord

dochter Ik ben zijn dochter

stem Zijn dochter?

dochter Ja

stem Vast niet

dochter Het is echt waar

stem Kun je dat bewijzen

dochter Ik heb hier een genetisch onderzoek

/

dochter Ik heb een afspraak!

Ik moet hem spreken voor hij sterft

stem Te laat

dochter Wát zeg je

stem Hij is al dood

/

dochter Ik dacht dat ik nog op tijd zou komen

stem Hij is net gestorven

dochter Maar kan ik hem dan zien

stem Hij is nog warm

dochter En ik wil hem zien
Mag ik mijn vader zien
stem Hij heeft naar je gevraagd,
en gevraagd, en gevraagd
En nu is hij gestorven –
dochter Laat me dan binnen!
stem van verlangen
dochter Wat bedoel je
stem Misschien kun jij hem weer doen
opstaan. Als je iets moois zegt
dochter Iets moois?
stem Iets magisch
Misschien als je precies het goede zegt
dochter Laat me dan binnen!
stem Probeer het in elk geval
Spreid je armen
dochter Waarom
stem We hebben een beveiligingsprotocol
dochter Wat ben ik nou voor gevaar?
stem Hier behandelen we de doden
met respect
/

dochter Is dit een mortuarium, een verpleeghuis
of een vliegveld?

stem Welkom in het Huis van de Ethiek

/

stem De ethiek is nederig

De ethiek dient de patiënt

De ethiek heeft respect

/

dochter Wat is dat voor geluid

stem Vogels en apen

dochter Aha

stem En kikkers

dochter Laat me hem zien

Ik ben nou toch al helemaal

naar deze uithoek gereisd

stem En nu ben je aangekomen,

middenin de jungle

dochter Ik heb een vader die iedereen haat

De kikkers en apen beginnen te zingen.

koor

Maar waarom graven in wat geweest is?
waarom hem nu nog kwellen?
Maar waarom graven in wat geweest is?
waarom hem nu nog kwellen!
Kom niet met vragen
niet met duizend woorden
Waarom zou je hem nu nog kwellen!

Zijn er geen versere
graven te plunderen?
Zijn er geen jongere
spoken om na te jagen?
Zijn er geen meer recente
misdaden te wreken?
Zijn er dichterbij
geen afgronden te vinden?

Ga je eigen leven leven,
ga nu kleine meid
Ga in je eigen dingen wroeten,
ga nu kleine meid
Ga je eigen gat maar graven,

graaf een holletje voor jezelf
en ga je in je eigen hol begraven!

De stokoude Josef komt op.

dochter Vader – !

josef Judith

Allerliefste kleine Judith!

Dat ik jou ten slotte

toch nog mag zien!

/

josef Je ziet er verdrietig uit

dochter Jij ziet er dood uit

josef Hoe gaat het met je

mijn engeltje

dochter Ik probeer mijn leven te leven

josef Maar je bent wel een slome duikelaar zeg

Ik heb gewacht en gewacht

dochter Je ziet er niet goed uit

maar ook niet slecht

alleen maar dood

josef Jij bent een slimmerik, Judith

altijd een antwoord klaar

/

josef Maar mijn lieve rozenknopje,

Laat een oude vader zijn meisje kussen!

dochter Wat wilde ik ook alweer zeggen

/

dochter Ik voel geen verwantschap

/

dochter Ik haat mezelf niet

josef Fijn om te horen, Judithmeisje

dochter **IK GELOOF NIET IN GENEN!**

IK HAAT MEZELF NIET!

josef Niet sentimenteel worden

/

dochter **IK HEB NIETS MET JOU TE MAKEN!**

josef Ben je daarvoor gekomen?

Om in mijn dove oren te schreeuwen

en die onzin uit te kramen?

/

josef Hier ben ik

Je eigen vader

Vlak voor je, en dood

/

josef Was een beetje compasi6n

niet op zijn plaats geweest?

Een beetje respecto?

Een snufje inter6s

voor je eigen oorsprong?

dochter Mijn hele leven heb ik aan jou gedacht

josef Of een beetje eerbied

Zachtmoedigheid

Dankbaarheid

dochter Ik heb geprobeerd te vergeten

josef Maar nu ben je hier

dochter Uiteindelijk gaf ik het op

josef Ja

Je begreep dat er meer kanten

aan mij waren dan de geruchten

wilden doen geloven

dochter Je bent nou eenmaal mijn vader

josef Je hebt wel pit

dochter Ik haat je

josef Daar heb ik tot op zekere hoogte

begrip voor

/

dochter Ik ben hier gekomen
heel de lange weg
door moeras en jungle
omdat ik iets te zeggen heb

josef Zeg 't maar

dochter Ik heb iets
te verklaren

josef Aha

dochter Ik wil er graag
van afzien –
afstand doen

josef Hoe bedoel je

dochter Ik wil het graag afsluiten
of
een streep eronder,
het van me af zetten

josef *gekwetst*

Nu ik dood ben

dochter Ik wil graag afstand doen van
het dochterschap
Van elke verwantschap met jou

/

dochter Is hier een jurist aanwezig?

josef Geef me je handen

dochter Ik haat je

josef Je armen

Je schouders

De manier waarop je je hoofd houdt

Precies Marie

dochter Ik haat je

Hoor je me soms niet

josef Maar je ogen, Judith

zijn de mijne

Je ogen zijn de mijne

Je ogen, kind,

zijn de mijne

Overduidelijk! Dat zijn mijn ogen!

/

josef Ik had best wat langer willen leven

Ik ben geboren met een ongewoon

potentieel

Het was niet onrechtvaardig geweest

als nou net ik

iets langer had mogen leven

Als iemand een extra leven verdiende,
dan was ik het wel!

dochter Maar je bent een monster

josef Ik had een huisvader kunnen zijn!

Een heel stel kinderen kunnen hebben!

Een hele, heleboel!

Ik was nogal promiscu

/

josef Maar als ik jou nu zie, Judith

dochter Zo is 't wel genoeg

josef Dan begrijp ik

dat ook ik niet feilloos ben

/

josef Judith

dochter Wat

josef Jouw vader was een soldaat

lange stilte

dochter Dat jongetje

josef Wie

dochter Dat zigeunertje

josef Aha. Wat is daarmee

/

dochter Heb je ooit aan mij gedacht

terwijl je met hem bezig was

josef Ik gaf hem snoepjes

/

dochter En die duizenden anderen

huilt

En die honderdduizenden anderen dan

dokter Hoezo duizenden

dochter En –

/

josef Weet je, Judith

Ik ben nooit een nazi geweest

Ik heb een compleet andere kijk

op de wereld

/

josef Alles wat ik wilde, was de kleine,

kwetsbare mensheid beschermen

/

josef Ik heb gedaan wat ik kon

om precies dat te doen

Met alle middelen

/

josef *razend*

Maar de mensheid wil niet!

Ze weigert zich in de hand van God

te leggen!

De mensheid wil niet accepteren

wat de natuur haar opdraagt

Zoals een patiënt zich aan zijn arts

moet overgeven, wanneer de bacteriën

in zijn bloed rondzwermen:

multiresistent, als van een ander

continent

Ik heb vrouwen gezien in het kraambed,

Judith

vrouwen die hun pasgeboren nageslacht

moeten voeden met melk en met kracht

Maar die zo zijn verwoest door

viezigheid

multiresistente culturen,
moeilijk dood te krijgen,
dat ze rondlopen met modder,
stinkende blubber,
een dodelijk moeras
kruipend door hun aderen
/
Wat kan zo'n vrouw,
anders dan bidden tot God,
en zich overgeven aan de dokter
in de hoop dat hij de spuit goed vol doet
en dat hij haar goed vol spuit
met een grote hoeveelheid vergif
dat die culturen om zeep helpt
en uitroeit
Die verkeerde culturen!
Die vergiftigde culturen!
in haar eigen bloed
een middel dat haar zal redden,
zelfs als het haar verzwakt,
omdat het helpt het moeras te verslaan
/

josef Ik heb zo'n vrouw beter zien worden
Was er toen iemand die protesteerde?
En hoewel iedereen weet
dat dát de manier is
was ik de toch de enige
die het werkelijk durfde
/

dochter *met afschuw*

Vader

josef Ik was de enige die zag dat de
genadeloze strijd tegen verontreiniging
gestreden moet worden binnenin elke
afzonderlijke cel
/

josef Maar over honderd jaar, Judith
Over honderd jaar,
als het DNA helemaal in kaart
is gebracht –
Dan zal misschien blijken
dat niet alles –
Tevergeefs was

Het is lang stil.

Josef ligt er bij als een dode.

*Zijn dochter ijsbeert, verzamelt moed voordat ze tenslotte
bij hem gaat zitten.*

dochter Ik heb geprobeerd te geloven
dat je geen monster bent

/

dochter Maar nu heb ik begrepen
dat mijn enige kans is

/

dochter het jou te vergeven

/

dochter Ik heb besloten je te vergeven

koor Amen!

Amen!

dochter Ik vergeef je

*Het koor begint te bewegen te midden van rook en
junglegeluiden*

Een zwak geluid van sambaritmes is hoorbaar in de verte.

De schaduwen beginnen zachtjes te dansen, terwijl het ritme luider wordt.

Schaars geklede dames met vruchten rond hun nek worden zichtbaar.

Ze schudden en dansen. Het wordt feest.

Josef ziet er dood uit.

/

Josef komt langzaam overeind in zijn bed, als een mummie.

Hij begint te beven en te schokken, maar heeft geen kracht om uit bed te komen.

Judith houdt een speech voor hem.

dochter Ik vergeef je

Jawel vader
Ik vergeef je
Jazeker
Geloof maar dat het niet makkelijk
voor me is
maar wij zijn van hetzelfde vlees
en bloed
Daarom moet ik vergeven
Ik moet je vergeven
Ik vergeef je
En jij moet dat aanvaarden
Neem deze vergiffenis aan
van je eigen vlees en bloed
Nu kun je sterven in vrede, pappa
Je kunt slapen
Ik kan slapen!
Anderen kunnen zeggen wat ze willen,
maar ik,
ik kies voor vergeving
Ik moet leven in vrede,
en jij moet sterven in vrede,

en de wereld moet verder

Ik vergeef je

Hordes mensen dansen de samba en drinken allerlei drankjes.

*Nieuwsbulletins uit onze eigen tijd flikkeren over de muren.
Ze gaan over het recht of de plicht van de mens om in te grijpen en orde te scheppen in de natuur, danwel om hem te beschermen.*

*Ze gaan over allerlei ethische dilemma's in de internationale politiek, inmenging in de bestuursvormen van andere landen, welk recht iemand heeft om te handelen vanuit zijn eigen geloof het goede te doen;
over plastische chirurgie, transplantaties, de discussie over natuur versus cultuur, epigenetica, over hoe gentechnologie de wereld kan redden, over hoe digitalisering de wereld kan redden, over hoe het bombarderen van terroristen de wereld kan redden,
over drones en bommen met chirurgische precisie, de discussie over actieve hulp bij euthanasie, abortus, drugsgebruikers onder dwang laten afkicken,*

over in hoeverre dieren ook gevoelens hebben en pijn en stress in dezelfde mate beleven als mensen, over de vernietiging van het klimaat, over vissen die geen nageslacht produceren en in hoeverre we het syndroom van Down zullen uitroeien.

Tenslotte neemt de samba alles over.

De dochter danst mee, voordat ze de microfoon pakt, naar voren loopt en zegt:

dochter Vader

Ik vergeef je!

Josef komt tot leven, werpt zich naar voren en vermoordt zijn dochter met zijn blote handen.

Zuiver ging in Noorwegen in première bij Det Norske
Teatret in Oslo op 28 februari 2016 tijdens *Natt i verda*
(*Nacht in de wereld* – over de Tweede Wereldoorlog)

Regie: Erik Ulfsby

www.detnorsketeatret.no

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidiële
bijdrage van NORLA en Stichting Leonora Christina

Maria Tryti Vennerød (Noorwegen,1978) debuteerde als toneelschrijver in 2002. In 2005 ontving ze de Ibsenprijs voor *Dama i luka (De dame achter het loket)*. Haar werk is in toenemende mate actueel en geëngageerd; ergens tussen toneel en journalistiek commentaar in. Zo schreef ze in 2012 twee maanden lang een persoonlijk blog, *Ikkje Direkte råka (Niet direct geraakt)* naar aanleiding van het proces tegen terrorist Anders Breivik. Deze vrij-associatieve teksten werden wekelijks voor publiek gelezen in de winkel van haar uitgever.

Rein Natur schreef ze in opdracht van Det Norske Teatret als onderdeel van hun grote project *Natt i verda*, over de Tweede Wereldoorlog. Er ging een lange onderzoeksperiode aan vooraf.

Maria's werk is gelezen en opgevoerd in meer dan tien landen.

www.mariatryti.com

Toneelwerk

Rein natur – 2016

Fem årstider – 2013

Bibelen – enkele scènes – 2013

Ikkje direkte råka – dagbok 16/4-22/6 2012 – 2012

Nasjonal Prøve – 2011

Vedkjenning – 2011

Neverland – 2010

KOK – een opera – 2009

Gokk – 2008

Krokodillen – 2006

Safari – 2006

Testen – 2006

Frank – 2005

Dama i luka – 2004

Ta meg på vengene – 2003

Meir – 2002

Maaïke van Rijn (1974) vertrok in 1992 naar Zweden om er te studeren en de taal te leren. Daarna studeerde ze Engelse en Nederlandse taal- & letterkunde in Amsterdam. Na haar studie werkte ze onder meer voor Over het IJ Festival, de Theatercompagnie en de Toneelschuur. Begin 2013 startte ze haar werkzaamheden als literair vertaler met toneel als specialisatie. Maaïke is een fervent pleitbezorger van hedendaags Scandinavisch toneel in Nederland en onderhoudt nauwe contacten met auteurs en instanties op dit gebied in Noorwegen en Zweden. Ze is initiatiefnemer en organisator van het project *Ferske Norske 2017*.

www.tinygrass.nl

Vertalingen (een keuze)

Tale Naess – *Strømmer / Wilde* – 2017

Maria Tryti Vennerød – *Zuiver* – 2017

Sophie Tseng en Mohammed Benzakour – *Twee monologen*
– 2016

David Harrower – (naar Gogol) *De Revisor* – 2015

Jon Fosse – *Deze ogen* – 2014

Rik van den Bos – *Running on empty* – 2013

Anna Maria Versloot, Judith Hofland – *Like Me* – 2013

Jesper Halle – *De Bosjes* – i.s.m. Tom Kleijn – 2013